

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060301

DOM
2022-10-19
Stockholm

Mål nr
M 10875-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-08-26 i mål nr M 1698-21, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. CB

2. LB

Ombud för 1 och 2: BlueOrbis AB

Motpart

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

SAKEN

Anmälan om muddring på fastigheterna XX och YY i Göteborgs kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1851870

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

LB och **CB** (klagandena) har yrkat att den anmälda åtgärden ska godkännas som en rensning för att bibehålla vattnets djup eller läge enligt 11 kap. 15 § miljöbalken. I andra hand har de yrkat att åtgärden ska godkännas som en underhållsmuddring enligt 11 kap. 9 a § miljöbalken eller i sista hand som en nymuddring enligt samma bestämmelse.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har motsatt sig ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Klagandena har anfört bl.a. följande.

Länsstyrelsen fattade beslut i ärendet utan att invänta kompletterande utredning från dem. Detta har utgjort en brist i länsstyrelsens handläggning. Utredningen lämnade de in till mark- och miljödomstolen i samband med överklagandet av länsstyrelsens beslut, men det framgår inte av mark- och miljödomstolens dom att den tillkommande informationen har beaktats.

Anläggningen med brygga, båtplatser och inseglingsränna har funnits åtminstone sedan 50-talet och historiska flygfoton visar att muddring skett 1971. Differensen mellan medelvatten och normalt lågvatten vid fastigheten är ca 0,5 meter. Ett vattendjup om ca 1 meter är det minsta vattendjup som behövs för att säkerställa en bibehållen användbarhet och funktion av bryggan med båtplatser vid normalt lågvatten. Anmälan syftar därmed omöjligen till en utökning av tidigare vattendjup utan till att bibehålla det minsta möjliga vattendjup som krävs för ett fortsatt nyttjande av båtplatserna.

Den information som lagts fram i ärendet är tillräckligt detaljerad för att betrakta den planerade verksamheten som en tillåten rensning enligt 11 kap. 15 § miljöbalken alternativt som en underhållsmuddring enligt 11 kap. 9 a § miljöbalken. Länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen har behandlat ansökan som om den gällde exploatering

av orörd natur, när det i själva verket är fråga om en pågående verksamhet som funnits på platsen sedan långt innan strandskyddet, miljöbalken och naturreservatet beslutades. Något nytt naturtillstånd har inte inträtt.

Den marinbiologiska undersökning som de har låtit utföra visar att ålgräs finns i en del av inseglingstrännan, detta trots pågående verksamhet med bryggor, båtplatser och båttrafik. Återetablering efter muddring är sannolik eftersom ålgräs finns i täta bestånd vid sidan av inseglingstrännan och trännan anläggs med slänt. Risker för kronisk grumling bedöms vara mycket liten eftersom området är skyddat från den förhärskande vind- och vågriktningen och någon dumpning eller ökad båttrafik inte är aktuell. Den bottenyta som frilägg kommer därför att ha goda möjligheter att stabiliseras över tid.

Deras enskilda intresse av att underhålla befintlig anläggning genom att återställa vattendjupet för att bibehålla användbarheten av brygga, båtplatser och inseglingstränna och därigenom bibehålla fastighetens monetära värde och attraktivitet överväger det allmänna intresse av att låta underinstansernas beslut bestå.

Länsstyrelsen har anfört bl.a. följande.

Det har inte funnits anledning att invänta ytterligare kompletteringar i ärendet eftersom klagandena i sitt sista yttrande inte framställde någon sådan begäran.

För att en åtgärd ska kunna omfattas av 11 kap. 15 § miljöbalken måste verksamhetsutövaren visa att alla delar av underhållsmuddringen håller sig inom område som tidigare varit muddrat och inom nivån för senaste lagliga fördjupning. Underlaget är i det avseendet bristfälligt och därmed kan nämnda bestämmelse inte tillämpas. Det underlag som finns i ärendet talar dessutom för att ett nytt naturtillstånd har inträtt inom åtminstone delar av anläggningen genom etablering av ålgräs. Flora har därmed förändrats på ett bestående sätt sedan den senaste muddringen.

Prövningen enligt 11 kap. 9 a § miljöbalken måste göras förutsättningslöst i förhållande till hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Platsen omfattas av bestämmelser om riksintresse för friluftsliv, högexploaterad kust och ingår även i område utpekade

som värde trakt för ålgräs. Vidare ligger området inom naturreservatet Stora Amundö med Billdals skärgård, vid den inre utbredningsgränsen för en större ålgräsäng samt intill en vik där det sedan många år tillbaka finns dokumenterad förekomst av den rödlistade arten dvärgålgräs.

Risken för att ålgräset inte ska kunna återetablera sig i inseglingsrännan är stor eftersom dess rotsystem tas bort och sedimenten under ålgräset blottläggs samt djupet på platsen sänks. Grumlingen efter en muddring kan också bli kronisk på grund av upprepad uppgrumling av löst finpartikulärt sediment som lagt sig på botten vid muddringsplatsen. Vidare riskerar närliggande känsliga områden, som även de innehåller ålgräs, att påverkas negativt. Olägenheter för miljön kommer att uppkomma även om skyddsåtgärder vidtas och försiktighetsprincipen ska tillämpas.

Den anmälda muddringen har en olämplig lokalisering både med hänsyn till att det är fråga om muddring av ett grundområde, som generellt har mycket stort värde som yngelplatser och uppväxtområde för fisk och andra organismer samt att detta område innehåller en hotad växtart, ålgräs, och även ligger inom en känslig natur. Vid en avvägning mellan det enskilda intresset av att muddra för att förbättra användbarheten av en båtplats mot det allmänna intresset av att bevara och skydda värdefull naturmiljö som innehåller den hotade arten ålgräs bör det allmänna intresset väga över.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar inledningsvis att det inte framkommit någon sådan brist i handläggningen som utgör hinder mot att avgöra målet.

Mark- och miljööverdomstolen delar, av de skäl som mark- och miljödomstolen angett, bedömningen att det inte föreligger förutsättningar att tillämpa bestämmelsen om rensning i 11 kap. 15 § miljöbalken. Mot bakgrund av de höga naturvärdena i området, bl.a. förekomst av ålgräs, och risken för skada instämmer Mark- och miljööverdomstolen även i övrigt i den bedömning som mark- och miljödomstolen gjort. Vad klagandena anfört i Mark- och miljööverdomstolen förändrar inte bedömningen. Överklagandet ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Ylva Osvald, hovrättsrådet Li Brismo, referent, tekniska rådet Claes Becker och tf. hovrättsassessorn Henriette Fornas Minerskjöld.

Föredragande har varit Frida Jakobsson.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-08-26
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 1698-21

PARTER

Klagande

1. CB

2. LB

Ombud för 1 och 2: BlueOrbis AB

Motpart

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsens i Västra Götalands län beslut 2021-03-09 i ärende nr 535-44813-2020, se bilaga 1

SAKEN

Anmälan om muddring på fastigheterna XX och YY i Göteborgs kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 526193

Postadress
Box 1070
462 28 Vänerns borg

Besöksadress
Hamngatan 6

Telefon
0521-27 02 00

E-post: mmd.vanersborg@dom.se
www.domstol.se/vanersborgs-tingsratt/

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

LB och CB inkom till Länsstyrelsen i Västra Götalands län (nedan länsstyrelsen) med en anmälan om vattenverksamhet i form av muddring på fastigheterna XX och YY i Göteborgs kommun.

Länsstyrelsen förbjöd i beslut den 9 mars 2021 muddring på fastigheterna XX och YY med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken samt 23 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter.

YRKANDEN M.M.

LB och CB har yrkat att domstolen ska upphäva länsstyrelsens förbud och godkänna rensning för återställande av vattendjup enligt 11 kap. 15 § miljöbalken. För det fall domstolen finner att den inte kan pröva frågan om rensning enligt ovan yrkas att domstolen ska godkänna vattenverksamhet enligt 11 kap. 9 a § miljöbalken avseende underhållsmuddring. För det fall domstolen finner att den inte kan pröva frågan om vattenverksamhet enligt ovan, yrkas att domstolen ska godkänna vattenverksamheter enligt 11 kap. 9 a § avseende underhållsmuddring samt 11 kap. 9 a § miljöbalken avseende nymuddring. För det fall domstolen finner att den inte kan pröva frågan om vattenverksamhet enligt ovan, yrkas att domstolen ska godkänna vattenverksamheten enligt 11 kap. 9 a § miljöbalken avseende nymuddring.

De har gett in bilder och annan utredning och anfört bl.a. följande.

De äger fastigheten YY i Göteborgs kommun. På fastigheten finns det en brygga med båtplatser. Pir/brygga har funnits åtminstone sedan 1950-talet. På den intilliggande fastigheten XX finns en inseglingsränna som nyttjas för att nå bryggan på deras fastighet. Enligt utsagor från närboende har inseglingsrännan muddrats/rensats tidigare, i vart fall senast 1971. Vid tiden för de

genomförda muddringarna/rensningarna krävdes enligt äldre vattenlagen (ÄVL) inget tillstånd, varför något sådant inte finns att tillgå. De historiska rensningarna har därför skett lagligt.

Vattenområdet vid deras brygga med båtplatser har uppgrundats över tid, vilket medfört att vattendjupet gått från cirka 1 meter till att numera vara cirka 0,5 meter. Inseglingsrännan har uppgrundats från cirka 1,5 meter till cirka 1 meter. Sökanden vill nu genomföra en rensning för att återställa vattendjupet, s.k. underhållsmuddring. Rensningen/muddringen kan komma att omfatta ett mindre markområde än vad som framgår av anmälan. Med hänsyn bl.a. till att båtar i dag är större än för 70 år sedan då bryggan anlades förefaller det mycket rimligt att få återställa området till ett vattendjup om 1,5 meter. Ett vattendjup om 1 meter vid medelvatten är det minsta vattendjup som behövs för att säkerställa användbarheten och funktionen av bryggan med båtplatser vid normalt lågvatten.

Inom inseglingsrännan förekommer till skillnad från inom området kring båtbyggnaden ålgräs samt enstaka förekomster av nate/nating. Om 1,5 meter uppnås tidigt i inseglingsrännan (d.v.s. nära båtplatserna) så minskar rensningsområdet och också rensningens påverkan på ålgräset.

De lämnade in en anmälan om rensning för återställande av vattendjup men uppmanades i ett meddelande att skicka in en anmälan om vattenverksamhet eftersom länsstyrelsen menade att ärendet inte kunde hanteras som underhållsmuddring mot bakgrund av avsaknaden av tidigare meddelat tillstånd. Handlingarna skickades därför in på nytt. De har inte beskrivit verksamheten som nymuddring, utan har i anmälan om rensning beskrivit den planerade verksamheten som rensning, rensmuddring eller underhållsmuddring.

Länsstyrelsen har i beslutet inte utvecklat något resonemang gällande frågan huruvida sökta åtgärder var att betrakta som nymuddring och inte som rensning/underhållsmuddring. Omständigheterna indikerar att länsstyrelsen prövat anmälan mot bakgrund av flera bestämmelser, däribland regeln om

rensning/underhållsmuddring i 11 kap. 15 § miljöbalken, men utan att ta ställning till de utsagor eller den bevisning i form av historiska flygfoton m.m. som de presenterat. Omfattningen av länsstyrelsens prövning är otydlig och ofullständig.

Muddring utgör s.k. vattenverksamhet. En vattenverksamhet är som huvudregel tillståndspliktig. Det finns dock undantag som medger att åtgärder som syftar till att bibehålla ett vattendjup eller läge (t.ex. rensning/underhållsmuddring) kan vara undantagna tillståndsplikten. Avgörande för bedömningen är 1) om den tidigare rensningen/muddringen genomförts på ett lagenligt sätt och 2) hur förhållandena var på platsen vid den då lagenliga rensningen/muddringen. Om tillstånd inte finns att tillgå har det i praxis godtagits flygfoton och utsagor för att styrka att en tidigare vidtagen åtgärd varit lagenlig samt dimensionerna av åtgärden (i detta fall vattendjup och läge för inseglingränna och båtplatser). Eftersom rensning endast avser åtgärder för att bibehålla vattnets djup och läge omfattas inte åtgärder som vidgar eller fördjupar vattendrag eller vattenanläggningar av begreppet rensning/underhållsmuddring.

De har hos länsstyrelsen presenterat material till styrkande av att området rensats tidigare. Länsstyrelsen har dock inte bemött dessa uppgifter.

Anläggningen på YY har inte övergetts och ett nytt naturtillstånd har inte heller inträtt före miljöbalkens införande, trots förfluten tid sedan senaste rensningen.

Den planerade rensningen avser botten som blivit påverkad av bryggor, båtplatser och båttrafik under mycket lång tid. Vidare ska även verksamheterna på grannfastigheterna ZZ och XX beaktas i bedömningen av vilken typ av botten som kommer påverkas av planerad verksamhet då alla fastigheterna i någon mån använder samma rensade område. Den planerade verksamheten kommer med andra ord inte att påverka ett naturligt grundområde som länsstyrelsen hävdar i beslutet.

Negativ påverkan i samband med rensningen kommer att vara tillfällig och övergående och kan på sikt få positiva effekter på miljön. Då inseglingsrännans yta rensas kan upp till 88 kvadratmeter ålgräs komma att rensas bort, men den påverkade ytan kan som ovan framhållits bli mindre.

Vid båtplatserna är det i huvudsak vegetationslös botten som rensas bort. Rensningen vid båtplatserna kommer att vara mindre negativ för miljön än rensningen av botten som hyser ålgräs eftersom ålgräset skapar en tredimensionell miljö med goda livsmöjligheter för många olika arter. Av den anledningen är det av vikt att minimera påverkan på ålgräset.

Eftersom rensningen är en underhållsåtgärd kan det inte vara aktuellt att undersöka alternativa lokaliseringar för planerad verksamhet. Snarare gäller det att hitta en utförandemetod som ger minsta möjliga miljöpåverkan tillsammans med effektiva skyddsåtgärder.

För att minimera spridning av partiklar bör en rensning utföras under vinterhalvåret samt under så kort sammanhängande tid som möjligt. Dessutom kan man använda en miljögardin, även kallad siltgardin, som agerar tät barriär mellan rensningsområdet och närliggande bottnar. Med en miljögardin blir påverkan obefintlig eller i vart fall mycket liten på närliggande bottnar.

Risken för kronisk grumlighet bedöms som mycket liten eftersom planerad rensning är mycket liten till ytan och dessutom kommer att ske i ett område som är skyddat från den förhärskande vind- och vågriktningen på västkusten. Den nya bottenytan som friläggs i och med rensningen kommer således ha goda möjligheter att stabiliseras över tid eftersom den inte störs särdeles av vind och vågverkan, till skillnad från om området skulle varit större och öppet mot syd-sydväst.

Vidare ska risken för kronisk grumlighet till följd av muddringen ställas i relation till den grumling som i dag sker då båtar åker till och från sökandens brygga samt de två närliggande bryggorna på grannfastigheterna. Grumlingen sker på grund av

det begränsade vattendjupet. Efter genomförd rensning kommer vattendjupet att vara större i området, och påverkan från båttrafiken kommer att upphöra eller i vart fall minska avsevärt.

I bedömningen beträffande miljöpåverkan och ålgräsets möjlighet att återetablera efter rensning ska det tas i beaktande att ålgräset i inseglingrännan har etablerat efter den senaste rensningen och växer på platsen trots att båtar trafikerar rännan till/från båtplatserna vid deras fastighet samt också grannfastigheterna WW och XX. Vidare tycks inte länsstyrelsen ha uppfattat att en slänt kommer att anläggas med minst vattendjup längst in vid båtplatserna och vattendjup som närmar sig 1,5 meter längre ut i inseglingrännan. Slänt anläggs även gentemot omgivande icke rensad botten. Anledningen att man anlägger slänt är för att minimera påverkan på vattenflöden och miljöpåverkan.

Anläggning med slänt maximerar möjligheterna för återetablering av ålgräs och annan flora och fauna eftersom inga barriärer i form av lodräta schaktkanter skapas. Det faktum att ett tätare och till ytan större område av ålgräs och nate/nating finns vid sidan om inseglingrännan skapar mycket goda förutsättningar för naturlig återetablering av ålgräs och kolonisering av fauna efter rensningen. När ålgräset återetablerar i den rensade ytan kommer ålgräsklipp att upphöra eller i vart fall minska tack vare det större vattendjupet, vilket är positivt för miljön. En flack slänt som i detta fall, är dessutom stabil och risk för att den mjuka botten skredar eller utsätts för onödig erosion är obefintlig. Följden av skred och erosion är (onödig) uppgrumling och sedimentspridning.

Eftersom rensningen genomförs under en sammanhängande och därtill kort tidsperiod är det inte fråga om en frekvent och med täta intervall, exempelvis årlig, återkommande verksamhet. Området är dessutom sedan länge ianspråktaget av bryggor, båtplatser och inseglingränna. Det finns därför inte risk för att miljö kvalitetsmålen inte uppfylls till följd av nu planerad verksamhet. Dessutom ska man i sin bedömning av påverkan på miljö kvalitetsmålen också ta hänsyn till

positiva effekter av planerad verksamhet där upplevelsevärden såsom friluftslivet, där båtliv är en del, förstås gagnas av verksamheten.

Bryggan med båtplatser och inseglingrännan har funnits på platsen i minst 70 år. Under merparten av denna tid har vattendjupet varit adekvat för funktionen av brygga, båtplatser och inseglingränna. Området har lagligen rensats för att säkerställa adekvat vattendjup. Fastighetens attraktivitet samt monetära värde är direkt kopplat till bryggan, båtplatserna och inseglingrännan, d.v.s. att fastighetsägaren har båtplats vid egen brygga vid egen sjötomt och har möjlighet att ta båten ut i skärgården eller att komma till fastigheten från sjösidan. Vattendjupet vid bryggan och inseglingrännan säkerställer funktionen av anläggningarna och har därför också direkt koppling till attraktiviteten och fastighetens monetära värde. Om rensning inte utförs, kommer båtplatsernas och inseglingrännans funktion att minska och fastigheten blir mindre attraktiv och det monetära värdet minskar avsevärt. De har därför ett mycket stort enskilt intresse att återställa vattendjupet.

Det bör beaktas i sammanhanget att om rensning inte sker kommer båttrafiken fortsatt att ske i området med negativ miljöpåverkan som följd. Denna påverkan innefattar bland annat pumpeffekt från skroven, propellerklipp av ålgräs, propellerströmmar som sprider sedimentpartiklar och skapar grumlighet, överskuggning, risk för grundstötning m.m.

Båttrafiken i området har sedan anläggningarnas tillkomst påverkat bottenarna i området enligt ovan. Då vattendjupet varit adekvat har påverkan varit lägre än om vattendjupet varit grundare. I denna påverkan ska även grannfastigheternas anläggningar och verksamheter inkluderas eftersom de nyttjar samma vattenområde som sökanden. Nu planerad verksamhet är därför inte en rensning av ett naturligt grundområde som länsstyrelsen anser utan en bottenyta som under mycket lång tid, nämligen minst 70 år, påverkats av antropogen verksamhet i form av båttrafik, båtplatser och bryggor m.m. samt historiska rensningar. Allmänhetens intresse av att bevara området intakt kan därför inte vara så stort som länsstyrelsen hävdar. Detta är särskilt fallet med tanke på de stora ytorna ålgräs och naturliga

grundområden som finns vid sidan av rensningsområdena. Påverkan på dessa naturliga områden blir obefintlig eller i vart fall mycket låg och dessutom tillfällig, givet att rensningen genomförs med tänkta försiktighetsåtgärder. Myndighetens beslut är därför mer ingripande än vad som behövs i det enskilda fallet (26 kap. 9 § miljöbalken). Sökandens enskilda intresse att återställa vattendjupet för att säkerställa användbarhet av brygga, båtplatser och inseglingränna och därigenom bibehålla fastighetens attraktivitet och monetära värde överväger det allmännas intresse av att låta länsstyrelsens förbud bestå. Länsstyrelsens beslut ska därmed upphävas.

DOMSKÄL

Enligt 11 kap. 9 § miljöbalken krävs det tillstånd för vattenverksamhet enligt denna balk, om inte något annat följer av bestämmelserna kapitlet. Undantag från kravet på tillstånd i nämnda bestämmelse gäller dock, i enlighet med 11 kap. 15 § miljöbalken, om man ska utföra en rensning för att bibehålla vattnets djup eller läge eller för att omedelbart återställa ett vattendrag som har vikit från sitt förra läge eller som på något annat sätt har förändrat sitt lopp.

För att kunna tillämpa undantaget för rensningar i 11 kap 15 § miljöbalken krävs dock att verksamhetsutövaren kan styrka det vattendjup som ska bibehållas. Vanligtvis sker det genom uppvisande av angivelser för vattendjup som fastställts i samband med tidigare tillståndsprövningar. I det nu aktuella målet har LB och CB inte mer än översiktligt visat vilka förhållanden de tidigare anser förelegat och tidigare tillstånd saknas. Omständigheterna är sådana att 11 kap. 15 § miljöbalken inte kan tillämpas. Denna bedömning får länsstyrelsen också anses ha gjort i sitt beslut.

Utöver ovanstående undantag får regeringen enligt 11 kap. 9 a § miljöbalken meddela föreskrifter om att det för vissa vattenverksamheter i stället för tillstånd ska krävas att verksamheterna har anmälts. Regeringen har med stöd av nämnda bestämmelse i 19 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter föreskrivit

om krav på anmälan för vissa vattenverksamheter i stället för den tillståndsplikt som gäller enligt 11 kap. 9 § miljöbalken. Beroende på storleken av det område som ska fördjupas kan muddringar därför vara sådana åtgärder som istället för att kräva tillstånd kan anmälas. Förordningen skiljer dock inte, på det sätt som görs i överklagandet, mellan underhålls- och nymuddringar.

Mark- och miljödomstolen har gått igenom handlingarna i målet och beaktat vad LB och CB har anfört. Domstolen finner inga skäl att göra en annan bedömning än den länsstyrelsen gjort gällande den planerade muddringens tillåtlighet.

Av den anförda följer att överklagandet ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 16 september 2021.

Stefan Mattsson

Susanne Nordström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Stefan Mattsson, ordförande, och tekniska rådet Susanne Nordström. Föredragande har varit beredningsjuristen Maria Aldegren.